

**Utredningen om ökad internationalisering av
universitet och högskolor**
U 2017:02

**Remissvar Genomförande av student- och forskardirektivet
(Ds 2018:37), dnr Ju2018/04280/L7**

Internationaliseringsutredningen har getts möjlighet att inkomma med synpunkter på promemorian Genomförande av student- och forskardirektivet (Ds 2018:37). Utredningen begränsar sina synpunkter till de delar som avser högre utbildning och forskning. Synpunkterna baseras på de erfarenheter som utredningen gjort under utarbetandet av delbetänkandet (SOU 2018:3) och slutbetänkandet (SOU 2018:78). I de delar som inte kommenteras särskilt har utredningen inga invändningar.

Avsnitt 7.6 Försörjningskrav

I departementsskrivelsen föreslås att för att beviljas ett uppehållstillstånd för bl.a. högskolestudier ska utlänningen visa att han eller hon kommer att ha *tillräckliga medel* för sitt uppehälle under tillståndstiden och för att täcka kostnaderna för sin återresa. Utredningen tillstyrker förslaget.

Enligt gällande rätt visas försörjningsmöjligheten genom egna medel, stipendier eller motsvarande. Egna medel har av Migrationsöverdomstolen bedömts betyda kontanta medel som finns tillgängliga på ett bankkonto som tillhör den sökande och som enbart denne eller dennes maka/make kan förfoga över. Bankmedel på konton som även andra personer, exempelvis föräldrar, släktingar, vänner eller garantier, förfogar över anses inte vara den sökandes egna medel (Migrationsöverdomstolen, 2007, MIG 2007:21). Domstolens tolkning innebär att det inte är möjligt för föräldrar eller andra sponsorer att stå för studentens försörjning utan alla medel måste vara enbart tillgängliga

för studenten. Det svenska synsättet bygger på en uppfattning att en student är helt ekonomiskt självständig vilket ofta inte är fallet. Få unga studenter förfogar fritt över så stora belopp som krävs för att visa försörjningsförmåga och för många föräldrar eller andra sponsorer är det önskvärt att kunna ha överblick över medlen.

Den gällande regleringen har lett till ytterst negativa konsekvenser för enskilda studenter, som tvingats lämna Sverige under slutet av sin utbildning trots goda studieresultat, eftersom studenten inte visat att hen själv förfogat över medlen. Sådana händelser får i sin tur negativa konsekvenser för bilden av Sverige som attraktiv studiedestination och försvårar lärosätenas möjlighet att rekrytera internationella studenter.

Utredningen anser att det är av stor vikt att den svenska regleringen på området ändras. I andra europeiska länder är det möjligt att ha gemensamma konton. Det finns inte anledning att i Sverige ha en striktare reglering än nödvändigt inom detta område, särskilt inte när gällande ordning ändå inte hindrar missbruk då medel enkelt kan flyttas från ett konto till ett annat.

Avsnitt 9.2 Tillståndstid

I enlighet med direktivet lämnas i skrivelsen förslag på tillståndstider för uppehållstillstånd för studier inom högre utbildning. Av skrivelsen framgår också att om den sökande vid prövningen av ansökan om uppehållstillstånd kan visa att han eller hon uppfyller de allmänna och särskilda förutsättningarna för hela studietiden kan ett uppehållstillstånd för hela studietiden meddelas om den är längre än ett år. Det bör enligt skrivelsen vara utgångspunkten för studenter på utbildningar på forskarnivå och studenter som är antagna till en utbildning som leder till en masterexamen om 120 högskolepoäng.

Utredningen tillstyrker förslaget och betonar vikten av att uppehållstillstånd lämnas för hela studietiden för studenter på utbildningar på forskarnivå och studenter som är antagna till en utbildning som leder till en masterexamen om 120 högskolepoäng. Med nuvarande ordning, då uppehållstillstånd normalt utfärdas för ett år (studier på grundnivå och avancerad nivå) respektive två år (studier på forskarnivå), riskerar beslut om förlängning av tillstånd ta lång tid och kan i värsta fall innebära att studenten inte hinner få sitt nya tillstånd

innan det gamla löper ut. Det får till följd att personen inte bör lämna Sverige under tiden handläggningen pågår eftersom avsaknaden av giltigt uppehållstillstånd innebär att studenten kan hindras från att komma tillbaka in i Sverige för att fortsätta sina studier.

Om studenten framgångsrikt klarar sina studier bör presumptionen vara att hen får behålla uppehållstillståndet under hela studietiden. Utredningen lämnar i sitt slutbetänkande förslag på förändring i förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor för att underlätta kommunikationen mellan lärosäten och Migrationsverket i dessa frågor.

Avsnitt 13.1 Upphållstillstånd efter slutförd forskning eller efter slutförda studier

I skrivelsen föreslås att en utlänning som har ett uppehållstillstånd för forskning, för forskning för rörlighet för längre vistelse eller för studier inom högre utbildning i Sverige får beviljas ett uppehållstillstånd för *nio månader* efter slutförd forskning eller efter en slutförd högskoleutbildning för att söka arbete eller undersöka förutsättningarna för att bedriva näringsverksamhet här.

Utredningen konstaterar att förslaget ligger i linje med den minimireglering som direktivet ställer upp och menar att Sverige bör erbjuda längre uppehållstillstånd. Minst ett års uppehållstillstånd skulle vara mer i linje med relevanta konkurrentländer såsom Kanada, Finland, Tyskland, Frankrike och Nederländerna, se avsnitt 5.5 i SOU 2018:78. För inresande studenter och forskare kan det ta tid att komma in på den svenska arbetsmarknaden eller att etablera näringsverksamhet. Som utredningen lyfter fram i slutbetänkandet (avsnitt 11.1.2) finns det stora fördelar för Sverige om studenter också stannar kvar och arbetar i Sverige efter studierna.

Kapitel 16 Rörlighet inom EU för forskare och studerande

Genom direktivet underlättas rörlighet mellan EU:s medlemsstater för forskare, forskares familjemedlemmar och studerande. Bland annat blir det möjligt för studenter att bedriva en del av sina studier vid ett lärosäte i en eller flera andra medlemsstater under en period om upp till 360 dagar per medlemsstat. I skrivelsen föreslås det att det för Sveriges

del ska krävas en underrättelse i förväg till Migrationsverket av studenten.

Utredningen är positiv till den ökade möjligheten till mobilitet men vill samtidigt lyfta fram vikten av att systemet för underrättelser till Migrationsverket blir enkelt och smidigt så att detta inte innebär ett byråkratiskt hinder för mobilitet. Systemet bör på sikt utvärderas för att säkerställa att det fungerar i enlighet med intentionerna.

Avsnitt 8.1 Villkor för uppehållstillstånd för forskning

Sverige har valt att hantera uppehållstillstånd för doktorander inom ramen för bestämmelserna för uppehållstillstånd för studier, utifrån samma principer som gäller för studier på grundnivå och avancerad nivå. Detta får till följd att de i viss mån generösare bestämmelserna i direktivet som gäller forskare inte omfattar doktorander, trots att direktivet poängterar att när så är lämpligt bör medlemsstaterna uppmuntras att behandla doktorander som forskare vid tillämpningen av direktivet. Detta märks särskilt i förhållande till utländska doktorander som genomför en del av sin forskarutbildning i Sverige (gästdoktorander).

Gästdoktorander kan inte få uppehållstillstånd för studier enligt 4 kap. 5 § utlänningsförordningen eftersom de inte antas till utbildning här. De har inte heller möjlighet att ansöka om tillstånd som gästforskare, eftersom de inte omfattas av lagen (2008:290) om godkännande för forskningshuvudmän, varken enligt nuvarande reglering eller förslaget i skrivelsen. Enligt 3 § ska lagen inte tillämpas på tredjelandsmedborgare som utför forskning uteslutande inom ramen för högskoleutbildning för att därigenom få en doktorsexamen.

Gästdoktorander uppmanas i stället av Migrationsverket att söka uppehållstillstånd för besök i Sverige vilket endast gäller för ett år. Ett sådant tillstånd går inte att förlänga. I många fall behöver dock gästdoktorander stanna längre än ett år. Om personen tvingas åka hem kan konsekvenserna bli negativa såväl för forskningsprojektet som för doktoranden som inte kan fullfölja sina studier i planerad riktning. Utredningen anser att det är olyckligt att gästdoktorander inte har möjlighet att ansöka om sådant uppehållstillstånd som är anpassat för studenter eller forskare.

Det är av stor vikt att regeringen ser över bestämmelserna för gästdoktorander så att deras möjligheter att verka i Sverige överensstämmer med villkoren för gästforskare. Det kan också vara lämpligt att se över om uppehållstillstånd för studier på forskarnivå bör regleras särskilt.

Avsnitt 17.1 Ansökan om uppehållstillstånd

Enligt skrivelsen ska en utlänning som vill ha ett uppehållstillstånd för forskning, studier inom högre utbildning, praktik, volontärarbete eller för au pair-arbete ha ansökt om och beviljats ett sådant tillstånd före inresan i landet. En ansökan får inte bifallas efter inresan, med undantag i fråga om förlängning, återtagande och i vissa fall ansökan för att söka arbete eller undersöka förutsättningarna för att bedriva näringsverksamhet. Direktivet öppnar dock upp för möjligheten att låta ansökan om uppehållstillstånd ges in och prövas även när den sökande redan vistas i den medlemsstaten i egenskap av innehavare av ett giltigt uppehållstillstånd eller en visering för längre vistelse.

Utredningen tillstyrker de föreslagna undantagen, men ser också att det finns behov av att i fler fall kunna söka uppehållstillstånd från Sverige. Personer som redan befinner sig i Sverige och som vill påbörja studier eller forskning bör kunna få ansöka om uppehållstillstånd utan att lämna landet. I skrivelsen betonas behovet av att attrahera kompetens och underlätta övergången från forskning och studier till arbetsmarknaden. På motsvarande sätt är det viktigt att kunna attrahera studenter och forskare till svenska universitet och högskolor bland dem som redan befinner sig i Sverige.

Avsnitt 17.6 Godkännande av värdenheter

I skrivelsen avfärdas den möjlighet som ges i direktivet att föreskriva om ett godkännandeförfarande för bl.a. läroanstalter som vill ta emot studerande som är tredjelandsmedborgare. En liknande möjlighet finns i dag i Sverige för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare.

Utredningen förslår i slutbetänkandet (avsnitt 6.6.1) att universitet och högskolor ska kunna certifieras för bedömningar av utlänningars avsikt att studera i Sverige inför Migrationsverkets beslut om uppehållstillstånd för studier. Efter utvärdering föreslås även att regeringen initierar en utredning om certifiering av universitet och högskolor för

mer generell hantering av ansökningar om uppehållstillstånd för studier och forskning samt arbetstillstånd. Utredningen vill i detta sammanhang peka på den möjlighet som direktivet ger och uppmuntra regeringen att gå vidare med förslagen i slutbetänkandet.

Beslut om detta ärende har fattats av den särskilda utredaren Agneta Bladh efter föredragning av Maria Wilenius och i närvaro av Helena Mähler Lejon den 30 oktober 2018.

Agneta Bladh

Maria Wilenius